

MARKO MARULIĆ I *LEKCIONAR*
FRA BERNARDINA SPLIĆANINA DRVODILIĆA

Mirko Tomasović

UDK: 821.163.42.09 Marulić, M.
821.163.42.09 Bernardin
Izvorni znanstveni rad

Mirko Tomasović
Cvijete Zuzorić 5/V
Z a g r e b

Potkraj XV. stoljeća zamjetna je tendencija u hrvatskoj pismenosti i književnosti da se jezik tekstova što više približi živomu govoru. Ta je težnja sukladna nastupajućem renesansnom vremenu, kad će se osamostaliti nova literatura na tzv. pučkim jezicima, prema kojima se uspostavlja razlikovna nacionalna baština. U Hrvatskoj pak usporedice živi govor prodiče i u poeziju i u prozu, u auktorske i bogoštovne tekstove, postupnim odmicanjem od latinskoga i crkvenoslavenskoga izraza. Zahvaljujući takvom ozračju 1495. tiskan je u Mletcima *Lekcionar* fra Bernardina Splićanina (Drvodilića), prva naša latinička (u gotičkoj grafiji) inkunabula. Ta knjiga, izrasla na uvedenoj i razgranatoj u nas srednjovjekovnoj vrsti obrednog štiva, prvorazredan je dokument ne samo rane biblijske i općenito bogoslužne primijenjene recepcije, već i evolucije hrvatske proze. Citirat ćemo Franju Fanceva: »U dobijanju oblika, u kojem je vođeno računa jednako o sintaktičkom naslanjanju na latinski tekst, kao i o gramatičkom i leksičkom dotjerivanju jezika prema potrebama narodnog govora, svakako je najdalje pošao *Lekcionar Bernardina Splićanina*.«¹ U pohrvaćivanju nabožnoga izričaja još odlučniji je korak napravio Marko Marulić, koji je pet godina nakon *Lekcionara*, dakle 1500., tečnom prozom preveo zahtjevno djelo Tome Kempenca *De imitatione Christi*. Znakovito je da je Marulića za prijevod zamolio i snosio

---

¹ *Vatikanski molitvenik i Dubrovački psaltir* za štampu pripremio i uvodom popratio dr. Franjo F a n c e v, JAZU (HAZU), Zagreb, 1934. str. XLIX.

troškove don Dujam Balistrilić, splitski ugledni svećenik, kojemu je posvećena i *Judita*, nastala desetak mjeseci pošto je pjesnik obavio tu zadaću, povjerenu od crkvene osobe, koja mu je uz to i kum. Jasno se, dakle, vidi da je postojala svijest o potrebi jezičnoga moderniziranja i približavanja pisanih tekstova pučkomu, tadašnjem primatelju, što je indikativan znak za proces konstituiranja svekolike književne djelatnosti na razmeđu dvaju stoljeća u pravcu demedievalizacije, a rečeni je proces uočljiv diljem Europe. U ovom slučaju posrijedi je dapače hrvatska proza, oskudnija, kako je poznato, od pjesničkih uzoraka u tom razdoblju. Ima li između Bernardinova *Lekcionara* i Marulićeva *Naslidovan'ja*, dvaju dragocjenih primjera našega proznog izraza na kraju XV. stoljeća, kakve relacije i korelacije, to više što su nastali u istoj splitskoj sredini u razmjerno malom vremenskom razmaku? Dodatna je točka svrhovitosti pitanja spoznaja da je u tijeku izradbe *Lekcionara* fra Bernardin pribivao u samostanu sv. Frane na splitskoj obali, gdje je Marko pokopan po oporučnoj želji, izabravši crkvu franjevačkih redovnika s kojima je tijekom života gajio izvrsne odnose.

Za komparativnu raščlambu činilo mi se najpristupačnijim poći od biblijskih citata u Marulićevu *Naslidovan'ju*. Kempenčeva knjiga *De imitatione Christi* protkana je s oko 180 navoda iz Biblije, koje, dakako, naš prevoditelj prenosi u hrvatskoj verziji. Te citatne ukrase teksta, uzete iz Staroga i Novog zavjeta, usporedio sam s odgovarajućim mjestima iz *Lekcionara*.² Lako je bilo ustanoviti da u povećem broju slučajeva (dvadesetak), zapravo da je svaki Marulićev citat, identificiran kao podudaran u Bernardinovu štivu, u velikoj mjeri sličan ili identičan pet godina starijem tekstu. Traduktološka će analiza pokazati da je posrijedi nezanemariva ovisnost mlađeg teksta o starijem, drugim riječima da je Marulić pri prijevodu *De imitatione Christi* imao pri ruci *Lekcionar*, tj. koristio se njime za hrvatske verzije *Vulgate*, kada god je to bilo mogućim. Ako se dotični citat, uporabljen u Kempenčevu djelu, nahodio u Bernardina, preuzimao ga je ili dorađivao, što pak znači da je *Lekcionar* dobro poznao i na stanovit ga način posvojio kao hrvatsku biblijsku predaju.³ Poći ćemo pri konkretizaciji te pojave redosljedom navoda iz *Naslidovan'ja*.⁴

² Služio sam se ovim izdanjem: *Lekcionarij Bernardina Splićanina* po prvom izdanju od god. 1495. priredio i predgovor napisao Tomo M a r e t i ć, pretisak priredio i pogovor napisao Josip B r a t u l i ć, izdanje iz 1885. objavila JAZU (HAZU), pretisak izdao Književni krug u Splitu 1995.

³ U literaturi nisu malobrojne pretpostavke da je Bernardin u sastavljanju *Lekcionara* imao suradnike (Maretić, Rešetar, Badalić, usp. Eduard H e r c i g o n j a, *Srednjovjekovna književnost, Povijest hrvatske književnosti*, knjiga 2, Zagreb, 1974., str. 237-238). Javlja se stoga i pomisao da je možda u krug suradnika uvrstio i Marka Marulića, za što nemamo potvrde. To mišljenje iznio mi je Zvonimir Mrkonjić u jednomu (brzoglasnom) razgovoru.

⁴ Služio sam se izdanjem: Marko M a r u l i ć, *Od naslidovan'ja Isukarstova i od pogarjen'ja tašćin segasvitnjih*, prijevod djela *De imitatione Christi*, priredio, popratio bilješkama i sastavio rječnik Milan M o g u š, Split, 1989. Marulićev prijevod slijedi latinski izvornik: Thomae a K e m p i s *De imitatione Christi*, Libri quatuor, ex accuratissima recensione Heriberti Rosweydi, editio nova curante Aloysio Schlör, Graecii MDCCCXLI. Citate prijevoda i originala preuzimljem iz te edicije. Prvi je na vezu Marulić-

De imitatione Christi započinje citatom iz Evanđelja: »Qui sequitur me, non ambulat in tenebris.« (p. 1) U hrvatskom prijevodu citat je proširen:

»Ki nasliduje mene, ne hodi u tamnosti da imati će svitlost života.«

Marulić, str. 41, *Iv* 8,12

U *Lekcionaru* štiujemo:

»... tko nasliduje mene, ne hodi ti u tamnosti, da jimati će svitlošć života.«

Bernardin, str. 60

Sve, dakle, upućuje na to da je Marulić tekar dezarhaizirao poneku riječ (*svitlošć*), dok je inače očevitna tekstualna istovjetnost. Vjerojatno je zbog toga upisao integralni citat iz Evanđelja, različno od Tome Kempenca. U sljedećem primjeru veza nije toliko doslovna već je zamjetljiva jezično-stilska srodnost:

»Blaženi sluga koga, kad dojde gospodin, najde bdeći. Uisto govorim vam, svarhu svakoga dobra naredit će njega.«

Marulić, str. 60, *Mt*, 24, 46, 47

»Blaženi je on sluga, koga kada prišal bude gospodin njegov, najde ga tako čineći. U jistinu vam govoru, da svrhu svega dobra svoga postaviti će njega.«

Bernardin, str. 175

»Ako tko ljubi mene, obslužiti će rič moju i k njemu ćemo priti i pri njemu pribivan'je naše učiniti.«

Marulić, str. 75, *Iv* 14, 23

»Ako me tko ljubi, govorenje će moje obslužiti, i otac ga će moj poljubiti, i k njemu ćemo priti i pribivanje ćemo pri njem učiniti.«

Bernardin, str. 177

Taj pak primjer pokazuje da je Marulić slijedio Bernardinov tekst uz neznatne preinake, ali da je u funkciji prevoditelja bio dosljedan, jer je u Kempenca zapravo ulomak iz Ivanova *Evanđelja*:

»Si quis diligit me, sermonem meum servabit; et ad eum veniemus, et mansionem apud eum faciemus.«

De imitatione Christi, p. 48

Izostavljeno je, dakle, spominjanje Boga oca, u Isusovoj besjedi, pa to Marulić, respektirajući izvornik, ne prenosi. Dodatna je intervencija zamjena *govorenja* s

---

Bernardin upozorio Josip Bratulić: »... tako je i utjecaj Bernardinova *Lekcionara* vidljiv u onovremenim tiskanim i rukopisnim izdanjima. Lako je to zamijetiti u Marulićevom ranom proznom djelu *Od naslidovan'ja Isukarstova...*« (o. c., bilješka 2, str. 216-217). Akademik Bratulić naveo je za potkrepu četiri citata iz Biblije kao usporednicu između *Lekcionara* i *Naslidovan'ja*.

riči, jer mu se učinilo da je to primjereniji izraz za *sermo*,⁵ a doista je usklađeniji u stilskom tijeku zbog izbjegavanja glagolske imenice.⁶

»A od potrebe biše da Isukarst tarpi i da uskarsne od martvih i tako ulisti u slavu svoju«

Marulić, str. 90, *Lk* 24, 26, 46

»Ne biše li potribno to, da trpi Isus i tako da ulize u slavu svoju.«
»... i tako biše potribno Krstu trpiti i uskrsnuti od mrtvih...«

Bernardin, str. 103, 105

»Ja ću ukazati njemu koliko mu je tribi za ime moje tarpti.«

Marulić, str. 91-92, *Dj* 9, 16

»... ja mu hoću skazati, koliko mu je potribno trpiti za jime moje.«

Bernardin, str. 146

»Ako ko hoće dojt za mnom, odvarzi sam sebe i vazmi križ svoj i nasliduj mene.«

Marulić, str. 92, *Mt* 16, 24

»Ako će tko priti za mnom, poniži samoga sebe i vazmi križ svoj i nasliduje mene...«

Bernardin, str. 169

»Ja ću«, reče, »pojti pred tobom i taščeslavih zemlje hoću poniziti.«

Marulić, str. 122, *Iz* 45,2

»Ja prid tobom hoću pojti i slavnih zemlje hoću poniziti.«

Bernardin, str. 5

»Bdite, poni, i ne spite«, di gospodin, »da ne upadnete u napast.«

Marulić, str. 138, *Mt* 26, 41

»A sada bdite i molite se, da ne ulizete u napast...«

Bernardin, str. 70-71

»Mir ostavljam vam, mir moj daju vam. Ne kako svit daje ja daju vam.«

Marulić, str. 123, *Iv* 14, 27

»Mir vam ostavljam, mir moj vam daju, ne daju vam ga, kako saj svit daje.«

Bernardin, str. 177

⁵ Usp. Branimir G l a v i ć i ć, *Marulićev latinski rječnik*, Sabrana djela Marka Marulića, Split, 1997., str. 295.

⁶ Dio citata pojavljuje se još jednom: »Tko bo ima zapovidi moje ter ih obslužuje, on je ki ljubi mene i ja ću ljubiti njega, i očitovati mene njemu.« (*Naslidovan'je*, str. 162, *Iv*, 14,21)

»Ako se ne obratite i ne učinite se kako ditca, nećete ulisti u kraljevstvo nebesko. Poni, ki godir se ponizi kako dite ovo, ta vekši jest u kraljestvo nebesko«.

Marulić, str. 166, *Mt* 18, 3-4

»...ako se ne obratite i ne učinite se kakono ditčica, vi ne ulizete u kraljevstvo nebesko. I zato kigodi poniži sebe kako i ditić, taj vekši jest u kraljevstvu nebeskom.«

Bernardin, str. 162

Sedam nanizanih narednih svetopisamskih citata učvršćuju, kako vidimo, dodir *Naslidovan'ja* i *Lekcionara*. Možebitnu dvojbu o naravi podudarnosti odklanjaju navodi iz Mateja (16,24), Ivana (14,27) i Mateja (18,3-4), jer je međusobna sličnost dvaju tekstova, protumačiva u mjerilima usporedivosti, takva da ne može biti slučajna, a niti posljedica oblikovanja istoga prijevodnoga predloška. Činjenica da im je *Vulgata* latinski izvornik dostatna je za pretpostavku srodnosti i primarne podudarnosti, ali nikako ne u tolikom stupnju. Traduktološkim pristupom književni se prijevod svrstaje u auktorsku tvorevinu. Početna transpozicijska norma, prijenos sadržaja (točnost, vjernost originalu) očekivano je premisa dviju verzija. Nju, međutim, valja motriti i kroz izbor jezičnih, leksičkih i stilskih znakova te u ovom slučaju proznoga rečeničnog rasporeda. Presađivanje književnog teksta iz izvornoga u inojezični medij, osobito onoga koji je kao svetopisamski znakovito obilježen, podliježe višestranom preoblikovanju, ne pukom transferu verbalnih šifara, prate ga asocijativne i konotativne posebitosti, cio skup pojedinosti, te je više nego prijeporno zamisliti da dva tumača iste rečenice, fragmenta dođu do potpuno istih rješenja, identično reproduciraju izvornik.⁷ Ta bi hipoteza poništila auktorski individualitet Marulića kao prevoditelja, posvjedočen u njegovim višejezičnim prijevodima. Međutim, Marulić je preuzimao odjeljke Bernardinova teksta, ali ih je i provjeravao. To se nazire iz malog zahvata kod citiranog citata iz Mateja (16,124), tj. Luke (9,23):

»Si quis vult venire post me, abneget semetipsum, et tollat crucem suam, et sequatur me.«

De imitatione Christi, p. 72

Bernardin je glagol *abnegare*⁸ preveo *ponižiti*, što nije točno, pa je Marulić to zamijenio s *odvarći*.⁹ Slično je i na ovom mjestu (*Iv* 6,51):

»Panis, quem ego dabo, caro mea est, pro mundi vita.«

De imitatione Christi, p. 181

»... a on kruh ki ću ja dati, put je moja za spasenje svita.«

Bernardin, str. 118

---

⁷ Usp. Mirko T o m a s o v i ć, *Traduktološke rasprave*, Zagreb, 1996., str. 36-37.

⁸ Usp. o.c. (bilješka 5): *abnego*, 1. — poreći, odreći se (str. 2).

⁹ *odvarći* g. odbaciti, odstraniti, odreći, o.c. (bilješka 4), str. 293.

»Kruh ki ću ja dati put moja jest za život svita«.

Marulić, str. 169

Marulićeva brižnost i savjesnost u prevoditeljskom postupku,¹⁰ čime se oblikuje njegovo *Naslidovan'je*, dobiva još jednu potkrepu u obradbi Bernardinove verzije, kad je *spasenje* zamijenio *životom* prema latinskom izrazu *vita*, upotrijebivši primarno značenje za taj izraz i u odnosu na Bernardina primjerenije. Kod drugog navoda iz Ivana (6,56) nije bilo nikakve dvojbe, pa je razlika minimalna:

»... i ki blaguje put moju i pije krv moju, on pribiva u meni, a ja u njemu.«

Bernardin, str. 123

»Ki blaguje put moju i pije krv moju, u mni pribiva i ja u njemu.«

Marulić, str. 169

Zanimljive su inačice Mateja (11,28):

»Hodite k meni fsi, ki se trudite i naprćeni jeste, a ja ću izpokojiti vas.«

Bernardin, str. 172

»Hodite k meni svi ki se trudite i oparćeni jeste i ja pokripim vas.«

Marulić, str. 169

»Hodite k me ni ki se trudite i neparćeni jeste i ja ću pokripiti vas.«

Marulić, str. 172

»Hodite k meni svi ki se trudite i oparćeni jeste i ja ću pokripiti vas.«

Marulić, str. 172

Tripud se pojavljuje navod, ali uvijek sa stanovitim, makar malim, varijacijama. Iako su one nebitne, vjerojatno ih valja pripisati Marulićevu radu na tekstu ili pak poremećaju u sjećanju. Kako se takve varijacije očituju i u još nekim sveto-pisamskim citatima,¹¹ mogu poslužiti i kao argument u nedoumicama je li *Lekcionar*, u kojem je zamijećena također razlika među nekim istovrsnim odlomcima iz Biblije, djelo više prevoditelja. Izvornik je:

»Venite ad me omnes, qui laboratis et onerati estis, et ego reficiam vos.«

De imitatione Christi, p. 181.

S druge strane, tu uočene promjene teksta podupiru prije podastrtu postavku o specifičnosti prijevodnog čina i imanentnom auktorskom udjelu u njemu zbog čega se i ne može poreći intertekstualna relacija između *Lekcionara* i *Naslidovan'ja*. Štoviše, ova naša analiza dopunjuje spoznaje o Marulićevu prevoditeljskom profilu i na primjeru korekcije Bernardinova prijevoda u novoj pojedinosti, jer se

¹⁰ Usp. Mirko T o m a s o v i ć, o.c. (bilješka 7), str. 22-26.

¹¹ Usp. Julije D e r o s s i, *Rječnik* uz izdanje *Od naslidovan'ja Isukarstova* Zadar-Duvno, 1989., str. 146.

Marulić nije zadovoljio njegovim tumačenjem glagola *reficere* (*izpokožiti*), već je pronašao bliže značenje (*pokripiti*).¹² No, u jednom navratu dva su navoda potpuno identična, od slova do slova:

»Evo raba gospodinja, budi meni po riči tvojoj.«

Bernardin, str. 4

»Evo raba gospodinja, budi meni po riči tvojoj.«

Marulić, str. 195; *Lk* 1,38

Naslidovan'je, dakle, također potvrđuje da je Marko Marulić u hrvatskim književnim tekstovima baštinik domaće tradicije, da se naslanjao na postojeću baštinu, kako u poeziji, što je i sam naveo u proslavu *Judite* (»po običaju naših začinjavac«), tako i u prozi, što smo utvrdili pregledom karakterističnih usporednih ulomaka iz Bernardinova *Lekcionara* i njegova prijevoda Tome Kempenca. Dodatnim istraživanjem rečena veza zacijelo bi se proširila, ako bi se svratila pozornost ne samo na citate već i na parafraze iz Svetog pisma te na jezične i leksičke značajke.¹³ Budući da je Bernardinov *Lekcionar* nastavljač i sljedbenik srednjovjekovnih rukopisnih kodeksa na latinici i glagoljici,¹⁴ preko njega je to davno biblijsko naslijeđe dopiralo i do Marulića. Predpostavka da bi oba Splitsanina imali iste predloške iz liturgijskih rukopisa manje je vjerojatna. Čak i kad bi bilo tako, utvrdili smo da je Maruliću tiskani lekcionar fra Bernardina Drvodilića bio priručna knjiga.

Ta knjiga mogla bi poslužiti i kao putokaz u atribuiranju Marulićeve hrvatske proze. Riječ je o *Oficiju blažene dive Marije Marka Marulića Splitsanina*.¹⁵ U *Lekcionaru* o Navještenju čitamo:

»U ono vrime poslan bi anjel Gabriel od boga u grad galilejski komu ime biše Nazaret, k divici, ka biše zaručena mužu komu biše ime Osip od hiže Davidove, a divici ime biše Marija. I ulize anjel k njoj, reče: Zdrava Marija milosti puna; gospodin s tobom, blažena ti jesi meju ženami. Ka to slišajući smuti se u govorenju njegovu i mišljaše, kakovo biše ovo pozdravljenje. (...) Kako će to biti, jere muža ne znam? I odgovarajući anjel njoj reče: Duh sveti pri priti će va te, a kripost privišnjega obsinuti će tebe. (...) I evo Elizabet bližika tvoja, i ona je začela sina u starosti svojoj, i evo misec šesti jest njoj, ka se zove neplodnica, za č jest uzmožna svaka rič prid bogom. I reče Marija k anjelu: Evo raba gospodinja, budi meni po riči tvojoj.«

Bernardin, str. 4, *Lk* 1, 26-38

¹² Usp. Glavičić, o.c. (bilješka 5), str. 273.

¹³ O takvim vezama *Lekcionara* i *Judite* usp. Josip Vončina, »O jezičnim podudarnostima Bernardinova *Lekcionara* i Marulićeve *Judite*«, *Dani Hvarskog kazališta XV.* – Marko Marulić, Split 1989, str. 142-151.

¹⁴ Usp. Josip Bratulić, o.c. (bilješka 2), str. 216-217.

¹⁵ O.c., bilješka 1, str. 79-101.

»Poslan bi anjel Gabrijel od boga u grad od Galileje, komu ime Nazaret, g divi zaručeni mužu, komu ime biše Jozef, od hiže Davidove, a ime divici Marija. I uliši k njoj anjel reče: Zdrava Marija, milosti puna: gospodin s tobom; blažena ti meu ženami. (...) Ka slišavši smuti se u govorenje njegovo, i mišljaše kakovo bi se pozdravljenje. (...) Kako će toj biti, jer muža i ne znam. I odgovarajući, anjel reče njoj: Duh sveti pripriće u tebi, i kripost višnjega obujati će tebe. (...) I eto Elizabeta, bližika tvoja, i ona ti 'e začala sina pod starost svoju: i evo ti 'e mīsec šesti njoj, ka se zove dramatinica: jer ne će biti neuzmožna gospodinu rič nijedna. I reče Marija: Evo raba gospodina, buđi meni po riči tvojoj.«

Oficij, str. 90-100

Jezično vještačenje toga ulomka iz *Oficija*, u koje vještačenje zbog svrhe ovog rada nećemo ulaziti, pokazalo bi nedvojben Marulićev pečat. Ipak, neće biti naodmet upozoriti na njegovu pjesmu *Od začetja Isusova*¹⁶ nespornoga auktorstva i na bjelodane podudarnosti s tekstom iz *Oficija*. Primjerice:

»Marija, zdrava si, Gospodin je s tobom
milosti puna si,...

Meu žene ine blažena ...

59-61

»... mišljaše, gledaje ča bi ovo dilo,
ovo pozdravljen'je...«

64-65

»Ja muža ne poznan. Kako će toj biti...«

83

»Duh Sveti će priti ki će te napunit,
višnjega kriposti hoće te obsinut.«

89-90

»Ovoj Isabeta sina je začala...«

102

»Zato ni neuzmožna svaka rič prid Bogom...«

109

»Ja sam nedostojna raba gospodinja,
zbudi se toj meni po riči tvojoj;«

115-116

K tomu ćemo podsjetiti na podudarnost citata *Lk* 1,38 u *Naslidovan'ju* (str. 195), pjesmi *Od začetja Isusova* (stih 115-116) i *Oficiju* (str. 100). Stoga smo i donijeli Bernardinov tekst o Gabrijelovu navještenju te isti ulomak iz *Oficija*, koji jedva da se razlikuje od onoga u *Lekcionar*u, tj. gotovo je doslovno preuzet,

¹⁶ Marko Marulić, *Pisni razlike*, priredio i popratio bilješkama Josip V o n č i n a, Sabrana djela Marka Marulića, Knjiga druga, Split, 1993, 153-159.

prepisan.¹⁷ Tragom poduzete male komparativne analize *Lekcionara* i *Naslidovan'ja* uočili smo, dakle, neprijepornu vezu »oca hrvatske književnosti« s hrvatskom crkvenom tradicijom svetopisamskih sadržaja, pohranjenom u štitu fra Bernardina Drvodilića. To još jednom ističe važnost Bernardinova pothvata iz 1495. i dopunjuje njegove recepcijske domete. Analiza povrh toga pokazuje da bi u proširenom obujmu bila poticajna i korisna u definiranju Marulićevih traduktoloških postupaka te štoviše u utvrđivanju auktorstva *Oficija blažene dive Marije*. Signale, ovdje uočene, ne bi se smjelo zanemariti pri atribuciji *Oficija* Marku Maruliću, koju je bez nedoumica prihvatio Franjo Fancev. Na stanovit način to je i obveza naših stručnjaka za XV. stoljeće, jerbo i *Lekcionar* i *Naslidovan'je* imaju iznimno mjesto u praskozorju hrvatskoga proznog izrijeka. Što se pak tiče Marulićeva *Naslidovan'ja*, petstotu obljetnicu kojeg smo s pravom slavili prošle godine, ne će biti odveć neprimjerenim usporediti njegov prinos konstituiranju proze »harvacki složene« s prinosom *Judite* na stazama poezije. *Naslidovan'je* je datirano 20. lipnja 1500., u predblagdanske dane Ivanja, *Judita*, prije 500 godina u uskrsnom ozračju, te neka mi bude dopušteno završiti tvrdnjom Vinka Lozovine: »Marulić je (...) i prvi pjesnik, koji je pisao i hrvatskom prozom«, tvrdnjom izrečenom u »raspravi« *Je li Marulić začetnik hrvatske umjetne književnosti?*, a objavljenom u knjižici *Prigodom otkrića Marulićeva spomenika*¹⁸ u Splitu, što se zbililo dne 26. srpnja 1925. u počast četiristote obljetnice smrti (1524-1924) začetnika hrvatske umjetničke riječi. Prolaze desetljeća, stoljeća, prošlo je i polutisućljeće od *Naslidovan'ja* i *Judite*, a Marulić se na tom postolju sveudilj učvršćuje, a uvjeren sam unatoč oprekama vremena, da će njegov položaj biti očuvan i omeđen i u dojučim jubilarnim ljetopisima.

¹⁷ Štoviše, trag Bernardinova štiva osjeća se i u pjesmi *Svarh muke Isukarstove*:

Jur smartnih ran ne moguć tarpiti
tad: »Lama, Zabatan, Heli!« ja vapiti.
To će stumačiti: »O, Bože, Bože moj,
zač me zapustiti hti, buduć ja sin tvoj!«

593-596

»Heli, Heli, lama zabatani? A ovo jest reći: »Bože moj, bože moj, a za č me si zapustil?«
Bernardin, str. 73.

¹⁸ Str. 22.